

FERENCZY KÁROLY (1862–1917)**Változat a Madárdalhoz, 1893**

Olaj, vászon papírlapra, 48,5x61 cm

Jelezve balra lent: Ferenczy K. 1893

Kezdő ár: 10 000 000 Ft / 33 333 EUR

Becsérték: 16 000 000 – 22 000 000 Ft

Estimated value: 53 333 – 73 333 EUR

**AZ ÉLETMŰ
MINT PERIÓDUSOS RENDSZER**

Ferenczy Károly életművéről szokás azt mondani, hogy az organikusan követhető, belső fejlődés alapján kialakított életművek csoportjába tartozik (ellentétben például Vaszary János életművével, amelyben számos váratlan fordulat tanúi lehetünk). Hiátusok azonban itt is vannak – így például nehezen követhető, miként lépett át Ferenczy a szentendrei képek távolságtartó, hűvös "finom naturalista" látásmódjából a müncheni időszak erőteljesen árnyalt hangulati szimbolizmusához, konkrétan a *Kavicsot hajigáló fiúktól* az *Orfeuszhoz* vagy a *Madárdalhoz*. Ezt a hiányt tölti ki a Virág Judit Galériában felbukkant, korábban ismeretlen kép, amely feltehetően azonos a Ferenczy oeuvre-katalógus F-33. tételével.¹ Az adatok és reprodukció nélkül,

Ferenczy Károly Szentendrén, 1890-es évek.
Archív fotó

Madárdal (Vázlat) címmel számontartott kép a Genthon István által összeállított életműkatalógusban jelent meg először², lappangóként, provenienciája pedig egy 1919-es műcsarnoki kiállításig vezethető vissza. Korábbi tulajdonosai között Genthon két ismert gyűjtő, Schuler Gusztáv és Dános Géza nevét említi. Kérdéses azonban, hogy valóban az említett vázlat kell-e azonosítanunk a jelen képet, vagy egy teljesen új, korábban adatszerűen sem ismert alkotással gazdagodott a Ferenczy-életmű. Utóbbi esetben indokolt a kép *Változat a Madárdalhoz* címmel való nyilvántartása.

A MADÁRDAL ÉS VÁZLATAI

Ferenczy Károly egyik legismertebb és legkedveltebb képe, a *Madárdal* első pillantásra egy egyszerű témát jelenít meg, ráadásul szokatlan közvetlenséggel. Azt látjuk, ahogy egy piros ruhás, áldott állapotban lévő fiatal nő a följe magasodó fa lombzatát kémleli. A címből tudjuk meg, hogy egy számkra láthatatlan énekesmadár hangját hallgatva a madarat keresi vagy nézi. Az ábrázolás tehát csak a címével együtt teljes – a téma két meghatározó elemét, a madárdal, illetve a nő boldogságának forrását nem látjuk. A mű Ferenczy új, a müncheni évektől érvényes *ars poeticájának* megfogalmazásaként arra figyelmeztet, hogy egy kép teljes tartalma csak közvetetten, a látvány komplex befogadása során, recepciós folyamatként ragadható meg.

Mint ismeretes, a *Madárdal* 1893-ban, Ferenczy Münchenbe való áttelepedésének első évében keletkezett. A MNG Ferenczy-kiállításának katalógusában Bicskei Éva ismerteti a kép rajzvázlatait,³ amelyek közül kettő a kész változathoz hasonlóan, közeli kivágásban, egy fatörzs mellett ábrázolja a felfele tekintő nőalakot (G-106 és G-107), a harmadik azonban távoli nézetből egy ligetszerűen beültetett parkban, egy fa alatt ülve jeleníti meg a madár hangjára figyelő fiatal nőt (G-108). Elhelyezése hasonló ahhoz, ahogyan Ferenczy egy másik ekkoriban festett kompozíciója, a *Tavaszi Angolai kertben* (F-42 – F-44) terében helyezte el az álló, ülő, fekvő alakokat. Mivel ez utóbbi képet feltehetően szétvágta, és ma csak a darabok vagy a hozzá készült tanulmányok reprodukcióit ismerjük,

e képet alig használhatjuk Ferenczy festői gondolkodásának rekonstruálása során. Ezt a hiányt pótolja tehát a most előkerült *Változat a Madárdalhoz* című kép.

VEGYÜK SZEMÜGYRE A KÉPET

A fa lombos koronáját kémlelő, piros ruhás nőalak a kép középterében látható, és mozdulatát tekintve bizonytalan, hogy a feje fölött megbúvó madarat keresi, vagy bújócskát játszik a fatörzs átelleni oldalán felsejlő fehér ruhás nőalakokkal. Két karját felemelő, derékből kicsit hátrahajló mozdulata ugyanis mindkét lehetőséget magában rejt. Egy harmadik, ülő nőalak, amely az említett ülő alakos rajzvázlatra emlékeztet, kicsit távolabb, a kép bal félterében látható. A sematikus, inkább csak jelzett női alakoknál hangsúlyosabbak a tájképi részletek, így az előtérben látható maszszív fatörzs (amely motívumként tíz évvel később, *A festő és modellje* szabadtéri változatán, szintén egy piros ruhás nőábrázolással együtt bukkan fel újra), illetve a reggeli párába burkolt park fényei, amelyek nagyon hasonló módon jelennek meg Ferenczy további kora-müncheni munkáiban, így az 1893-as *Önarcképen* vagy az ugyanekkor festett *Orfeusz*-on.⁴ Utóbbi, a lombok között látható madárral, mintegy párját képezi a *Madárdal* végső változatának, miközben sajátosan erotikus hátteret is teremt neki.

Ferenczy Károly: Madárdal, 1893

Az 1893-ban festett munkákat átnézve, úgy tűnik, hogy ekkoriban két probléma foglalkoztatta Ferenczyt. Az egyik a közvetlenül szemlélt természeti motívum árnyalt, sematizmustól mentes, élményszerű ábrázolása, a másik, ezzel összefüggésben, a kép szubjektívizálása, más szóval hangulati (érzelmi) tartalommal való telítése, illetve e telítettség megnyitása a kép befogadója számára. A *Változat a Madárdalhoz* jól mutatja, milyen nehézségekkel kellett megküzdenie a festőnek e kérdések felismerése és festői megoldása során. Mindenekelőtt el kellett hagynia az egyenes műtermi világítást, és meg kellett tanulnia a termélység és a hangulati gazdagság érzését keltő színes tónusok alkalmazását, úgy, ahogy ezt éppen a jelen *Madárdal-változat* is megfigyelhetjük. Ugyanakkor mintha a kép mégsem elégi-

tette volna ki Ferenczy intimitás-igényét, arra sarkalva őt, hogy a képkivágás szűkítésével hozza közelebb a befogadót a látványhoz. Az eredmény mind a *Madárdal*, mind az *Orfeusz* esetében oda vezetett, hogy nézőként gyakorlatilag a kép terében állunk, szinte érintésközben az ábrázolt

Ferenczy Károly: Müncheni park, 1895

alakokkal. Ezt az ekkor megtalált képkivágást Ferenczy előszeretettel alkalmazta számos további képén is. Kialakításában a most előkerült és a Ferenczy életmű szerkesztését képező *Változat a Madárdalhoz* című képnek, mint a téma első feldolgozásának, jelentős szerepe volt.

Boros Judit

JEGYZETEK:

¹ Ferenczy Károly (1862–1917) gyűjteményes kiállítása. Katalógus. Magyar Nemzeti Galéria 2011. Oeuvre-katalógus, összeállította Boros Judit, Pálincás Réka, Pleszniv Edit. A továbbiakban oeuvre-katalógusként erre utalok. Az F-fel jelzett számok a festménykatalógus, a G-vel jelzettek a grafikai katalógus tételeit jelölik.

² Genthon István: Ferenczy Károly, 1862–1917. Bp. 1963, 33. tétel.

³ Bicskei Éva: Madárdal, képelemzés.

Ferenczy Károly (1862–1917) gyűjteményes kiállítása, Magyar Nemzeti Galéria, 2011. 164–166.

⁴ Az itt említett képek az Oeuvre katalógus F-182, F-35, F-47. számú tételei